

STRIEBORNÁ EKONOMIKA AKO NOVÁ VÝZVA DO BUDÚCNOSTI PRE SLOVENSKO

Silver economy as a new challenge for the future in Slovakia

Ivana Setnická¹, Jaroslava Szüdi²

¹*Ekonomická univerzita v Bratislave, Národohospodrárska fakulta,
Dolnozemska cesta 1, 85235 Bratislava
Email: ivana.setnicka@euba.sk*

²*Ekonomická univerzita v Bratislave, Národohospodrárska fakulta,
Dolnozemska cesta 1, 85235 Bratislava
Email: jaroslava.szudi@euba.sk*

Abstrakt: Nepriaznivý demografický vývoj na Slovensku zaznamenáva neustále sa zvyšovanie počtu ľudí nad 50 rokov, ktorých budeme v článku označovať pojmom „seniori/ strieborná generácia“. Väčšinou sa starnutie populácie spája s negatívnymi dopadmi na ekonomiku krajiny a len malá skupina ľudí vidí zvyšujúci sa počet seniorov ako potenciál na vytvorenie niečoho nového a zároveň prospešného nielen pre starších ľudí, ale aj pre spoločnosť. Príspevok je rozdelený do niekoľkých kapitol. Prvá kapitola definuje nepriaznivý demografický vývoj a prognózy do budúcnosti. Druhá kapitola opisuje koncept striebornej ekonomiky a ponúka niekoľko výziev pre Slovensko v oblasti farmaceutického priemyslu a zdravotnej starostlivosti, finančných produktov a služieb, dopravy, vzdelávania, ubytovacích služieb a rekreácie, stravovacích služieb, poľnohospodárstva a potravinárskeho priemyslu.

Abstract: Unfavorable demographic development in the Slovak notice an increasing number of people over 50 years, who will be in this paper mentioned as “seniors / silver generation.” Mostly, the aging of the population associated with negative impacts on the economy of the country and only a small group of people see an increasing number of seniors as a potential to create something new and useful not only for older people, but also for society. The paper is divided into several chapters. The first chapter defines unfavourable demographic development and prognoses for the future. The second chapter describes concept of silver economy and offer several challenges for Slovakia in the area of pharmaceutical industry and health care, financial products and services, transportation, education, recreation and accommodation services, catering service, food industry and agriculture.

Kľúčové slová: demografický vývoj, globálne trendy, starnutie populácie, strieborná ekonomika

Keywords: aging of the population, demographic development, global trends, silver economy

JEL classification: J11, J14

Úvod

Demografický vývoj na Slovensku zaznamenáva starnutie populácie, ktoré je odrazom nízkej miery pôrodnosti a zvyšujúcej sa strednej dĺžky života. Počet ľudí nad 50 rokov, ktorých

budeme označovať pojmom „seniori/ strieborná generácia“ sa tak bude každým rokom zvyšovať.

Väčšinou sa starnutie populácie spája s negatívnymi dopadmi na ekonomiku krajiny a len malá skupina ľudí vidí zvyšujúci sa počet seniorov ako potenciál na vytvorenie nových produktov, služieb a pracovných príležitostí, ktoré by zvyšovali kvalitu života tejto skupine obyvateľov. Obyvatelia vo veku od 50 rokov a viac, majú odlišné nároky na uspokojovanie svojich potrieb v porovnaní s mladšou generáciou. Je pravdepodobné, že každým rokom sa ich potreby budú zvyšovať, pretože prevažná časť súčasnej generácie od 50 rokov je už v súčasnosti vzdelanejšia, modernejšia, zdravšia a preferuje iné hodnoty v živote ako generácie pred niekoľkými rokmi. Nie každý obyvateľ nad 50 rokov disponuje rovnakým príjmom, preto bude potrebné dbať pri výrobe a modernizácii produktov určených pre striebornú generáciu aj na túto skutočnosť.

Cieľom príspevku je poukázať na potenciál striebornej ekonomiky v Slovenskej republike a navrhnuť atraktívne výzvy pre investorov, ktoré by zvyšovali kvalitu života striebornej generácie a celej spoločnosti. Výroba nových produktov a poskytovanie nových druhov služieb pre seniorov by mohla v budúcnosti prispieť k vytvoreniu nových pracovných miest a tým prispieť aj k zníženiu nezamestnanosti v krajinách. Adaptácia ekonomiky budúcim potrebám rastúceho počtu striebornej generácie zjednodušené „strieborná ekonomika“, tak prináša množstvo nových príležitostí a výziev v globalizovanom svete (Páleník a kol., 2014).

1 Nepriaznivý vývoj populácie na Slovensku

*„Bohužiaľ, byť starým, je jediný spôsob, ako žiť dlho.“
Ferdinand Lesseps*

Zákony prírody sú nezastaviteľné a preto nikto z nás nemôže zostať večne mladý. Demografický vývoj na Slovensku predpovedá nepriaznivý demografický vývoj z dôvodu nízkej miery pôrodnosti a zvyšujúcej sa strednej dĺžky života. Stredná dĺžka života pri narodení sa na Slovensku v priebehu posledných rokoch neustále zvyšuje. V minulosti sa tento štatisticky významný ukazovateľ výrazne líšil u žien a mužov. V roku 2000 stredná dĺžka života u mužov podľa ŠÚ SR predstavovala 69,14 rokov a u žien 77,2 rokov. V priebehu 14 rokov sa stredná dĺžka života u mužov aj žien začína čím ďalej tým viac približovať o čom svedčí jej nárast u mužov o 4,045 rokov a u žien o 2,78 roka. V roku 2014 tak stredná dĺžka u mužov na Slovensku predstavovala 73,19 roka a u žien 80 rokov (Škantarová, 2015). Za jej nárast vďačíme zlepšenej zdravotnej starostlivosti a progresu v medicíne, ktorá dokáže liečiť rôzne druhy predtým nevyliciteľných chorôb, zmene spôsobu života u ľudí, ktorí v súčasnosti čoraz viac preferujú zdravý spôsob života spojený s pravidelným pohybom, cvičením a zdravou životosprávou. Ľudia sa dnes dokážu jednoduchšie dostať k rôznym druhom informácií, vďaka IT technológiám, ktoré im uľahčujú ich každodenný život a neraz dokážu uľahčiť, zmeniť či zachrániť život. Vďaka zvyšujúcej sa strednej dĺžke života tak budeme žiť dlhšie, ale na druhej strane budeme musieť aj dlhšie pracovať, aby mal kto odvádzať do Sociálnej poisťovne a pokryl tak dôchodky nepracujúcej časti obyvateľstva v dôchodkovom veku. Keďže počet prispievajúcich a poberateľov sa v roku 2040 podľa V. Baláža (Glasa, 2013) na Slovensku vyrovná, zákonom stanovený dôchodkový vek, ktorý dnes predstavuje 62 rokov by sa mal podľa prognóz do budúcnosti

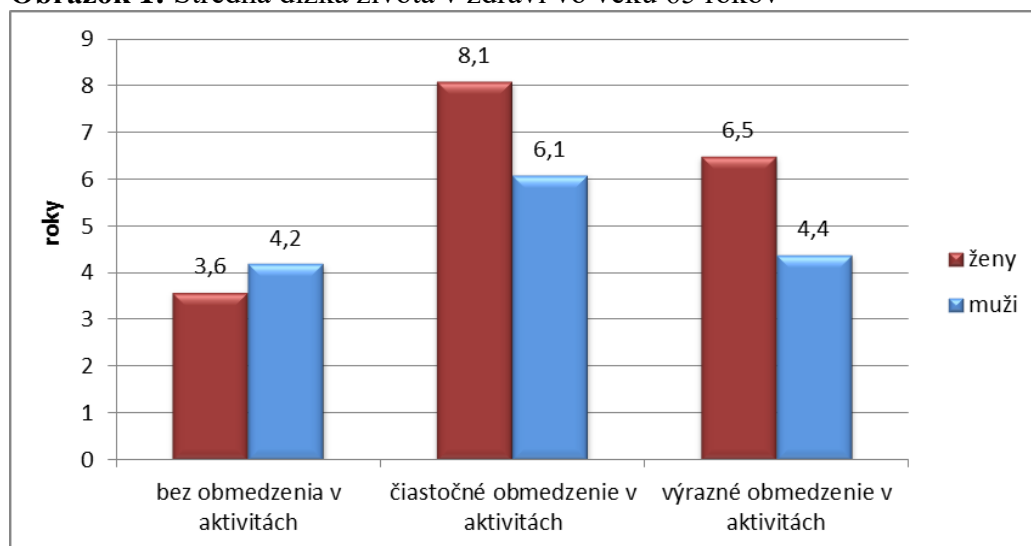
zvyšovať práve v závislosti od vývoja priemernej strednej dĺžky života (Sociálna poisťovňa, 2016).¹

Ukazovateľ stredná dĺžka života pri narodení, ktorá je všeobecne známa aj pod pojmom nádej dožitia udáva priemerný počet rokov, ktorý prežije (pravdepodobne) osoba vo veku 0 rokov resp. pri narodení za predpokladu, že nepríde k zmene úmrtnostných pomerov.

Ľudský život však nie je jednotvárný, pretože prechádza rôznymi etapami. Vo väčšine prípadov na začiatku našej životnej cesty sme zdraví a plný síl, neskôr prídu menšie zdravotné ťažkosti, ktoré sa s pribúdajúcimi rokmi nabaľujú až na konci každého z nás čaká smrť. Veľmi užitočný sa tak pre populáciu a rôzne porovnania stáva aj ukazovateľ stredná dĺžka života v zdraví, ktorý „rozdeľuje strednú dĺžku života na životné obdobia strávené v rôznych stavoch zdravia, od dobrého zdravia až po zlé zdravie“ (Ehleis, 2012).

V roku 2013 sa uskutočnili na Slovensku výpočty zisťujúce strednú dĺžku života v zdraví vo veku 65 rokov. Tento ukazovateľ sa relatívne výrazne mení z hľadiska pohlavia. U žien dosahuje 18,2 roka a u mužov 14,6 rokov. Podľa EU-SILC prežijú ženy vo veku 65 rokov, 3,6 rokov bez obmedzenia v aktivitách pričom u mužov to bude 4,2 roka. Ženy strávia 8,1 roka s čiastočnými obmedzeniami v aktivitách, čo predstavuje až 45% z vypočítanej strednej dĺžky života v zdraví u žien a u mužov to bude 6,1 rokov, čo predstavuje 41 %. S výraznými obmedzeniami v aktivitách strávia ženy vo veku 65 rokov 6,5 roka a muži 4,4 roka. Aj keď z výpočtov vyplýva, že celkový počet rokov prežitých ženami je vyšší v porovnaní s mužmi o 3,6 roka, muži strávili viacej rokov bez obmedzenia v aktivitách ako ženy. Tie naopak viacej rokov v porovnaní s mužmi prežili s čiastočnými až výraznými obmedzeniami v aktivitách (UVZSR, 2015).

Obrázok 1: Stredná dĺžka života v zdraví vo veku 65 rokov

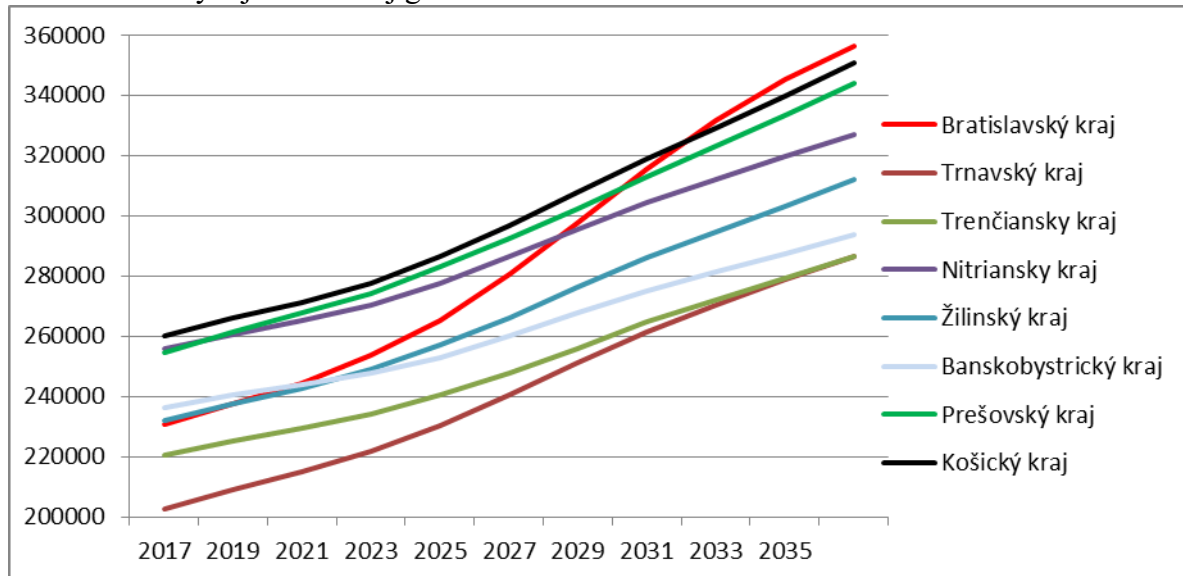
Zdroj: vlastné spracovanie podľa UVZSR. 2015. *Správa o zdravotnom stave obyvateľstva SR za roku 2012 – 2014*. [online]. [vid. 20. Júla 2016]. Dostupné z : <http://www.uvzsr.sk/index.php?option=com_content&view=article&id=2690:sprava-o-zdravotnom-stave-obyvatestva-slovenskej-republiky-za-roky-2012-2014&catid=108:materialy-schvalene-vladou>.

¹ Dôchodkový vek, závislý od priemernej strednej dĺžky života by sa mal určovať od 1. Januára 2017. Vek odchodu do dôchodku sa bude predlžovať postupne o určitý počet dní, ktorý bude stanovený každoročne v závislosti od dynamiky vývinu priemernej strednej dĺžky života spoločnej pre mužov a ženy na základe ŠÚ SR. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR určí počet dní, o ktorý sa dôchodkový vek predĺži. V Zbierke zákonov SR bude prvýkrát toto opatrenie uverejnené 31.10.2016.

1.1 Prognózy do budúcnosti

Počet obyvateľov v jednotlivých krajoch sa na Slovensku od seba líši počtom obyvateľov v rôznych vekových kategóriách. Pre potreby nášho výskumu sme sa zamerali na vývoj počtu striebornej generácie, t.j. obyvateľov od 50 do 100 rokov a viac v jednotlivých krajoch Slovenskej republiky od roku 2017 do roku 2035. Zdrojové údaje sme čerpali z prognóz Výskumného demografického centra, ktoré sa uskutočnili v roku 2013 a poskytujú informácie o predpokladanej štruktúre obyvateľstva až do roku 2035. Na základe vlastných prepočtov sme dospeli k nasledujúcim zisteniam:

Obrázok 2: Vývoj striebornej generácie od roku 2017 do roku 2035

Zdroj: vlastné spracovanie podľa: Výskumné a demografické centrum: Prognóza obyvateľov SR 2013-2035-kraje. [online]. [vid. 11. augusta. 2016]. Dostupné z: <http://www.infostat.sk/vdc/sk/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=12&Itemid=5>.

Na základe uvedeného grafu môžeme pozorovať veľmi nepriaznivý demografický vývoj pre jednotlivé kraje Slovenska. V roku 2017 podľa prognóz, bude mať Trnavský kraj najmenej ľudí dosahujúcich 50 rokov a viac, zo všetkých krajov na Slovensku. Počet striebornej generácie v tomto kraji bude predstavovať 208 865 z celkového počtu obyvateľov 567 709, čo predstavuje 36,8 %. Najviac ľudí v tomto veku rozmedzí bude mať podľa prognóz Košický kraj s počtom obyvateľov 266 043 v z celkového počtu 803 026 obyvateľov. V priebehu nasledujúcich 18 rokov sa poradie krajov podľa počtu striebornej generácie zmení. Podľa prognóz sa počet striebornej generácie v Bratislavskom kraji od roku 2017 do roku 2035 zvýši o 119 015,4 obyvateľov a bude tvoriť 51,86 % z celkového počtu 687 072 obyvateľov v roku 2035. Druhý najväčší nárast striebornej generácie bude mať Košický kraj, ktorá bude tvoriť až 42,65 % z 822 466 obyvateľov v roku 2035. V Prešovskom kraji sa počet ľudí vo veku 50 rokov a viac v priebehu najbližších 18 rokov zvýši o 82 799,92 obyvateľov, čím sa s počtom 344 165,1 obyvateľov v roku 2035 zaradí na 3 miesto. Počet striebornej generácie tak bude predstavovať v roku 2035 40,76 %.

2 Strieborná ekonomika ako výzva do budúcnosti

Starnutie populácie sa stáva univerzálny jav pre väčšinu krajín sveta, ktorý spôsobuje klesajúca pôrodnosť a zvyšujúca sa stredná dĺžka života, čo vedie niektoré krajiny ku katastrofálnym úbytkom obyvateľstva. Tento jav nie je možné radikálne eliminovať či zastaviť, preto je nutné, aby sa krajiny snažili z tohto javu vyťažiť čo najviac a prijať ho ako

výzvu pre výrobu nových prostriedkov a služieb uľahčujúce život striebornej generácie. Striebornú ekonomiku by sme mohli zjednodušene definovať ako „*ekonomiku príležitostí vyplývajúcich z verejných a spotrebiteľských výdavkov spojených so starnutím populácie a so špecifickými potrebami populácie staršej ako 50 rokov*“ (European Commission, 2015). Je všeobecne známe, že nemožno porovnávať spôsob života či spotrebné výdavky medzi ľuďmi nad 50 rokov a študentmi, deťmi či mladými rodinami. Krajiny so zvyšujúcim sa počtom seniorov by mali zamerať svoju ekonomiku na uspokojovanie potrieb ľudí dosahujúcich viac ako 50 rokov. Medzi atraktívne výzvy pre investorov, z ktorých by mala úžitok nielen strieborná generácia, ale ktoré by zároveň znižovali výdavky verejného sektora a prispeli k rastu zamestnanosti pre potreby nášho skúmania zaradujeme:

1. Farmaceutický priemysel a zdravotnú starostlivosť
2. Finančné produkty a služby
3. Iné produkty a služby

2.1 Farmaceutický priemysel a zdravotná starostlivosť

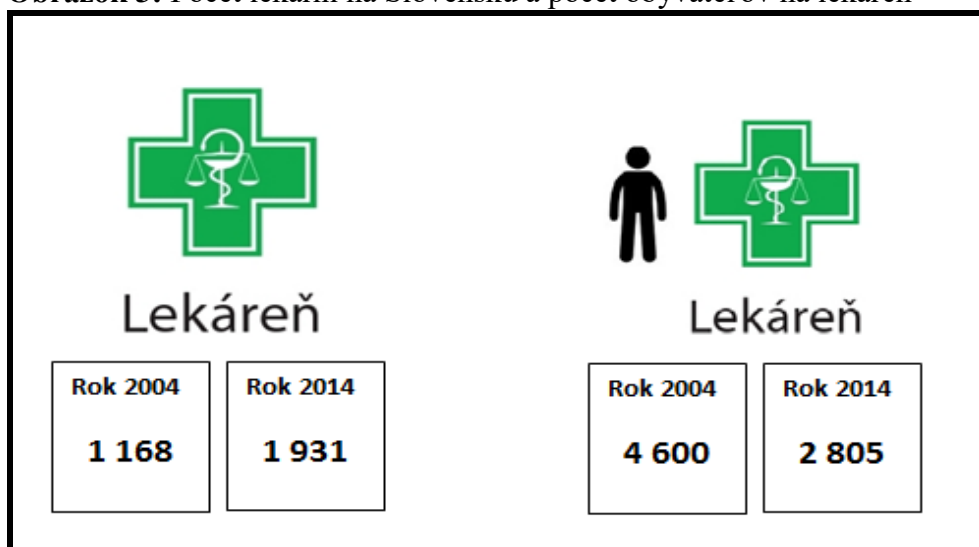
Stres v práci, finančné ťažkosti, strach o stratu zamestnania či nesplatenie splátok hypotéky, to všetko sú nepríjemné udalosti, ktoré v dnešnej dobe trápia nejedného z nás a vplývajú na náš zdravotný stav. Ľudia v dnešnej dobe v strachu o svoje zamestnanie zabúdajú na to, čo má pre nich v živote najvyššiu cenu a čo sa nedá kúpiť za peniaze, a to je ich vlastné zdravie. Často krát nedoliečené a prechodené choroby s užívaním voľno predajných liekov vyriešia situáciu krátkodobo v danom čase, ale veľakrát sa vrátia neskôr v zhoršenej podobe s vážnejšími zdravotnými ťažkosťami, vo vyššom veku a bohužiaľ nie vždy so šťastným koncom. Na Slovensku sa medzi najbežnejšie príčiny smrti v roku 2014 podpísali choroby obehovej sústavy, v dôsledku ktorých zomrelo v roku 2014 viac ako 39,8 % mužov z 26 499 a 49,7% žien z 24 847. Medzi ďalšie najčastejšie príčiny smrti sa podpísali nádory, úrazy, ochorenia dýchacej sústavy, tráviacej sústavy a ostatné choroby.

Ak pacient trpí hociktorou z týchto chorôb na utlmenie, zmiernenie alebo vyliečenie je vo väčšine prípadov odkázaný na užívanie liekov. Farmaceutický priemysel, lekárne a iné zariadenia, ktoré distribuujú či predávajú lieky tak z dlhodobého hľadiska predstavujú strategické odvetvie aj vďaka predpokladanému trendu starnutia populácie (UVZSR, 2015). V roku 2014 bolo na Slovensku na základe lekárskeho predpisu vydaných viac ako 83,65 mil. balení liekov. Náklady zdravotných poisťovní za tieto balenia liekov tvorili 853 150 996,2 € a doplatky pacientov predstavovali 140 196 113,2 €. Podľa klasifikácie ATC skupiny bolo najviac predpísaných liekov spotrebovaných na liečbu kardiovaskulárnych ochorení s počtom balení 28,8 mil. 14,3 milióna predaných balení liekov bolo v roku 2014 určených na zmiernenie a vyliečenie nervových ochorení, a 8,7 mil. balení na ochorenia tráviaceho traktu a metabolizmu. Slováci v prípade choroby využívajú aj možnosť kúpy voľno predajných liekov, ktoré si uhrádzajú z vlastného vrecka. Sortiment týchto liekov je veľmi rozsiahly a ich cena sa pohybuje v rôznych cenových reláciách. Medzi tri najužívanejšie lieky v roku 2014 na Slovensku patrili: Paralen 500 tbl 24x500 mg, ktorého sa predalo 1 520 068,90 balení a pacienti za ne uhradili 2 140 794,59 €, pričom ich priemerná cena sa pohybovala okolo 1,4 €. Druhým najpredávanejším liekom bol Ibalgin 400 tbl flm 24x400 mg, ktorého predaný počet balení/kusov bol 1 178 561,92 za cenu 3 480 609,17. Priemerná cena za jedno balenie sa pohybovala okolo 3 €. Acylpyrin (blister) tbl 10x500 mg patrí medzi najlacnejšie lieky, ktorého cena sa za jeden kus balenia pohybuje okolo 0,9 €. V roku 2014 sa predalo 713 585,25 balení tohto lieku v celkovej výške 677 723,14 €, vďaka čomu ho možno zaradiť za tretí najpredávanejší voľno predajný liek na Slovensku v roku 2014. Vyhladávané sú aj rôzne druhy zdravotníckych pomôcok, ktorých množstvo v baleniach/kusoch sa od roku 2012 do roku 2014 zvýšilo o viac ako 14,5 mil. V roku 2014 tak za 114 792 326,1 balení/kusov

zdravotníckych pomôcok, zdravotné poisťovne uhradili 176 381 778,2€ a doplatok pacientov tvoril 6 026 028,4 €. Počet kusov/ balení zdravotníckych pomôcok tak v priebehu 2 rokov zaznamenal nárast o 14,495 % (v roku 2012 tvoril doplatok pacientov len 2 897 460,7 €, úhrada poisťovní predstavovala 146 396 403,1 € za 100 259 663,3 kusov/balení zdravotníckych pomôcok) (NCZI, 2014).

V roku 2004 bolo na Slovensku v prevádzke 1 168 verejných lekární, ktoré zabezpečovali výdaj liekov a zdravotníckych pomôcok pre obyvateľov. Na jednu lekárňu tak pripadalo 4 600 obyvateľov. Behom 10 rokov sa ich počet zvýšil na 1 931 lekární a na jednu lekárňu tak v roku 2014 pripadalo 2 805 lekární.

Obrázok 3: Počet lekární na Slovensku a počet obyvateľov na lekárňu

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Mediweb: Počet lekární rastie. Zlepšuje sa dostupnosť? [online]. [vid. 20. augusta 2016]. Dostupné z: <<http://mediweb.hnonline.sk/spravy/aktualne/pocet-lekarni-rastie-zlepsuje-sa-dostupnost>>. <http://mediweb.hnonline.sk/spravy/aktualne/pocet-lekarni-rastie-zlepsuje-sa-dostupnost>.

V porovnaní s ostatnými krajinami, Slovensko nie je na tom s počtom lekární a počtom ľudí pripadajúcich na jednu lekárňu až tak zle. Aj keď niektoré krajiny majú menší počet lekární na obyvateľa, ich systém zabezpečovania liekov, by sa mohol stať výzvou do budúcnosti pre Slovensko. V niektorých krajinách ako je napríklad Holandsko, Rakúsko, Nórsko, Írsko či Anglicko, vydávať lieky môžu i samotní lekári, čo zabezpečuje dostupnosť liekov pre obyvateľov bez potreby budovania nových lekární. V krajinách ako je Nórsko či Rakúsko fungujú nemocničné lekárne, ktoré takisto zabezpečujú dostupnosť liekov.

Na Slovensku existujú odľahlé dediny, ktoré nedisponujú žiadnou lekárnou a v prípade nutnej potreby liekov, musia občania cestovať dopravným prostriedkom niekoľko desiatok minút. Niektoré krajiny riešia tento druh problémov predajom receptových či voľno predajných liekov cez internet alebo dokonca poskytnutím liekov prostredníctvom donáškových služieb z kamenných lekární. Niektoré málo frekventované vidiecke lekárne, ktorých tržby nie sú postačujúce na zabezpečenie potrebného príjmu, sú v niektorých krajinách dotované. Existencia lekárne v obci či blízko nej, nemusí byť vždy zárukou dostupnosti liekov. V mnohých prípadoch pacient potrebuje liek v nočných hodinách, resp. po otváracíj dobe. Veľký potenciál tak predstavujú lekárne s otváracíj dobou 24 hodín denne 7 dní v týždni, ktorých máme na Slovensku v súčasnosti len niekoľko (Mediweb, 2014).

S pribúdajúcim vekom nepríbúdajú len skúsenosti človeka, šedivé vlasy či vrásky, ale mnohokrát aj počet diagnóz a zhoršujúci sa zdravotný stav. Strieborná generácia je tak vo veľkej miere odkázaná na zdravotnú starostlivosť a pomoc iných. Veľkou výzvou je preto nielen pre verejný ale aj súkromný sektor vytvárať nové zariadenia zdravotnej starostlivosti, ktoré by sa vedeli postarať o starnúcu populáciu na Slovensku. Veľký potenciál by mali nové a moderné súkromné a verejné kliniky, medicínske centrá a nemocnice, ktoré by poskytovali profesionálne služby pre striebornú populáciu za prijateľné ceny. Vďaka tomu, by mali možnosť získať nové pracovné miesta zdravotné sestry a lekári, ktorí sú na Slovensku často krát kvôli zhoršeným platovým podmienkam nútení odísť do iných krajín. Tento druh služieb, určený pre striebornú generáciu, si však vyžaduje nemalé finančné prostriedky, ktoré pre štátnu pokladnicu predstavujú záťaž. Hľadanie investorov z tuzemskej krajiny či zahraničia alebo čerpanie prostriedkov z eurofondov na tento druh činnosti by predstavovalo jednu z možností, ako zvýšiť počet kapacít pre jednotlivé druhy zdravotníckych zariadení.

Aj napriek tomu, že dnes veda a výskum napreduje neuveriteľnou rýchlosťou, sme svedkami množstva nevyliciteľných chorôb, ktoré každým rokom zvyšujú počty úmrtí. Pre vedcov tak ostávala priestor na vynájdenie lieku pre choroby ako je lipodystrofia, syndróm centrálnej hypoventilácie, nyhanov syndróm či alzheimerova choroba, ktorá postihuje najmä starších ľudí nad 65 rokov a spôsobuje postupný rozpad nervových vlákien a buniek, čo spôsobuje stratu všetkých spomienok i svojej vlastnej osobnosti (goo.gl/uBZw16, 2013)

Finančne menej náročné možnosti prispievajúce k uľahčeniu života striebornej generácie patriace do skupiny „farmaceutický priemysel a zdravotná starostlivosť“, považujeme rôzne druhy zdravotníckych pomôcok dostupné pre každého, ktoré by uľahčovali každodenný život seniorov.

2.2 Finančné produkty a služby

V Ústave Slovenskej republiky je zakotvené právo na primerané hmotné zabezpečenie v starobe pre všetkých občanov. Otázkou ostáva, čo môžeme považovať za primerané hmotné zabezpečenie v starobe? Pre každého z nás by bolo najvýhodnejšie platiť štátu čo možno najnižšie odvody a dane a dostávať čo možno najvyššiu finančnú pomoc zo strany štátu v prípade staroby, choroby a pod. Nepriaznivý demografický vývoj na Slovensku charakteristický starnutím obyvateľstva predpovedá, že dlhodobé finančné udržanie dôchodkového systému na Slovensku bude v značnej miere náročné. Na tieto skutočnosti reagovala aj reforma, ktorá začala v roku 2003 a vyvrcholila v roku 2005, zavedením kapitalizačného prvku do povinného dôchodkového systému. Reforma prispela k zníženiu miery solidarity a zavedením prvku zásluhovosti s posilnením individuálnej zodpovednosti za výšku svojho dôchodku. Ak sa osoba rozhodne vstúpiť do II. piliera, povinné odvody na starobné poistenie v hodnote 18% sa rozdelia do dvoch častí a to v nasledujúcom pomere: 14% pôjde do I. piliera t.j. platia sa do Sociálnej poisťovne a zvyšné 4 % pôjdu do II. piliera, t.j. sporia sa v dôchodkovej správcovskej spoločnosti. Bude tak dostávať starobný dôchodok zo Sociálnej poisťovne - I. pilier (závislí najmä od počtu odpracovaných rokov, príjmu počas celého pracovného života a od vývoja slovenskej ekonomiky) a súčasne druhú časť z peňazí, ktoré si nasporila a zhodnotila na svojom osobnom dôchodkovom účte v DSS (II. pilier). (ADSS, 2016). Každý sa môže dobrovoľne rozhodnúť vstúpiť aj do III. piliera – doplnkové dôchodkové sporenie, kde finančné prostriedky účastníkov spravujú doplnkové dôchodkové spoločnosti. Na doplnkové dôchodkové sporenie môže svojim zamestnancom prispievať aj zamestnávateľ (v prípade rizikových prác 3. alebo 4. stupňa je zamestnávateľ povinný prispievať). Pre III. pilier sú charakteristické daňové zvýhodnenia či úľavy, ktoré motivujú občanov k dobrovoľnému sporeniu na dôchodok (MPSVaE, 2016).

Domnievať sa však, že štát sa postará o dôchodcov, považujú viacerí odborníci za nesprávne. Vplyvom znižujúceho sa počtu prispievateľov do Sociálnej poisťovne a naopak zvyšujúcim sa počtom poberateľov dôchodku, bude výška vyplácanej penzie z I. piliera nižšia. Podľa Baláža, je dnes štátny dôchodok vyplácaný z I. piliera asi na úrovni 46 % hrubej mzdy, v budúcnosti sa podľa neho toto číslo výrazne zníži a môže klesnúť až na úroveň 30 či 28 %. Druhý pilier je zasa ohrozený zásahmi jednotlivých vlád. Zásadný zlom nastal zmenou odvodových percent, vplyvom čoho môžeme v budúcnosti očakávať nižšie dôchodky vyplácané z druhého piliera (Pacherová, 2014). V prípade, že je zamestnávateľ ochotný prispievať svojim zamestnancom do III. piliera je vhodné uvažovať aj o tejto možnosti sporenia peňazí na penziu. Veľkou nevýhodou doplnkového dôchodkového sporenia však je, že po zmene podmienok je prístup k peniazom možný až vtedy, keď nastúpíte na dôchodok. Výhoda šetrenia v III. pilieri sa stráca aj v prípade, ak sa zamestnávateľ rozhodne prestať prispievať. Je preto na mieste, aby ľudia začali už teraz myslieť na svoju starobu a začali preferovať individuálne šetrenie a svoje úspory si odkladali do rôznych produktov (Iliek, 2014).

Riziko dlhovekosti a narastajúci počet penzistov predstavuje príležitosť pre oblasti ako je poistenie, zaistenie, správa majetku a správa aktív a mnoho iných oblastí. Najväčší potenciál budú mať najmä tie, ktoré sú schopné riadiť aktíva počas akumuláčnej fázy a riziko počas fázy straty zamestnania/odchodu do dôchodku (Bank of America Merrill Lynch, 2014).

V súčasnosti existujú rôzne typy produktov určených na akumuláciu finančných prostriedkov na starobu. Hovoriť môžeme o kapitálovom a investičnom životnom poistení, stavebnom sporení či programoch pravidelného investovania. Podľa Jaroslava Ilika (2014), patria medzi najefektívnejšie programy pravidelného investovania do podielových fondov. Sú z jeho pohľadu najlacnejšie, transparentné (presne uvádzajú aké poplatky a v akej výške je nutné zaplatiť), výška poplatkov je oveľa nižšia ako pri životnom poistení, online prístup na účet a prístup k vlastným peniazom je možný kedykoľvek. Výzvou preto pre rôzne druhy súkromných spoločností ostáva, ponúknuť obyvateľom nové, lacnejšie, efektívnejšie a prístupnejšie finančné produkty pre širokú verejnosť, ktoré by striebornej generácii umožnili žiť plnohodnotný život bez finančných obmedzení na dôchodku.

2.3 Iné produkty a služby

Životný štýl a štruktúra výdavkov dnešnej striebornej generácie je v porovnaní so staršou striebornou generáciou výrazne odlišná. Pre súčasných ľudí po päťdesiatke je dnes mobilný telefón, internet či návšteva divadla, kina alebo kozmetického salónu bežnou súčasťou života, no v minulosti tomu bolo úplne inak. Už súčasná strieborná generácia žije zdravšie vďaka rôznym druhom voľne dostupných produktov či potravín, obliekajú sa vkusnejšie vďaka širokému spektru obchodov ponúkajúcich tovar s extra small veľkosťami až po veľkosti s niekoľkými XL, využívajú najnovšie technológie a pod. Samozrejme, nie všetkých možno hádzať do jedného vreca. Existujú aj také skupiny striebornej generácie, ktoré sa nachádzajú okolo hranice chudoby a ich príjmy im len ťažko pokrývajú najnevyhnutnejšie potreby. Výzvou tak pre firmy, ale rovnako aj pre štát ostáva vytvorenie nových, funkčných a jedinečných produktov, vynájdenie univerzálnych riešení či rozšírenie existujúceho sortimentu, ktoré by plnili špecifické potreby striebornej generácie, ktorá bude mať čoraz náročnejšie požiadavky pre uspokojovanie svojich potrieb.

Medzi základné výzvy pre striebornú ekonomiku na Slovensku môžeme zaradiť niekoľko oblastí (Páleník a kol., 2014):

- **Poľnohospodárstvo a potravinársky priemysel** - v súčasnosti sa čoraz väčšia skupina mladých aj starších ľudí začína stravovať zdravo, aby sa cítili lepšie a predišli

zdravotným problémom. Výzvou pre Slovensko tak ostáva pestovanie a produkcia bio potravín a potravín vhodných aj pre skupiny ľudí trpiacimi laktózovou či histamínovou intoleranciou, celiakiou a pod., ktorých počet sa neustále zvyšuje.

- **Doprava** - možnosť pohybovať sa z miesta na miesto v určitom čase a bezpečným spôsobom je najmä pre seniorov dôležitým faktorom zvyšujúcim ich kvalitu života. Slovensko dnes poskytuje sídlo pre viaceré automobilky, ktoré ročne vyprodujú státisíce aut. Ak by automobilky začali prispôbovať modely áut potrebám striebornej generácie t.j. poskytujúcej bezpečnosť, komfort a najmä jednoduché ovládanie za prijateľnú cenu, predaj áut by sa podľa K. Gretschmanna z Rady EÚ mohol zvýšiť o 5 až 8 % (Gotze, 2005).

- **Ubytovacie služby a rekreácia** - Slovensko disponuje množstvom termálnych prameňov, ktoré vďaka liečivým účinkom lákajú množstvo zahraničných ale aj tuzemských turistov. Slovenské kúpeľníctvo patrí medzi atraktívne odvetvia pre seniorov, o čom svedčí aj priemerný vek návštevníkov kúpeľných zariadení, ktorý sa momentálne pohybuje v rozmedzí od 45 do 55 rokov, pričom v roku 2004 bol na úrovni okolo 70 rokov. Kúpeľníctvo tak na Slovensku predstavuje veľký potenciál do budúcnosti, do ktorého je nutné investovať finančné prostriedky, aby sa ich služby prispôbovali stále náročnejšej domácej a zahraničnej klientele. Slovensko je vlastníkom aj množstva kultúrnych pamiatok a nádhornej prírody. Nie všetky z miest sú však prispôbené fyzickým možnostiam seniorov. Bolo by preto potrebné, prispôbiť turistické chodníky či dopravné spojenia ich potrebám, aby sa mohli bezpečne a hlavne bez problémov dostať na miesta, ktoré by radi navštívili (Páleník, 2014).

- **Stravovacie služby** - mnohí seniori sú odkázaní na pomoc iných a činnosti ako príprava jedla pre nich predstavuje obrovskú záťaž. Mnohí si preto zvykli na rozvoz stravy až do domu. Väčší počet vývarovní poskytujúci zdravé a chutné jedlo za prijateľnú cenu, by sa mohli stať ďalšou výzvou do budúcnosti. Mnohí gurmáni s vyšším vekom by radi navštívili rôzne druhy reštaurácií, no kvôli neprimeranému prístupu a ich rozmiestneniu je to vzhľadom na fyzický stav niektorých seniorov nemožné. Výzvou pre reštaurácie tak do budúcnosti ostáva prispôbenie svojej prevádzky potrebám a fyzickému stavu striebornej generácie.

- **Vzdelávanie** - vzdelávanie už dávno nepatrí medzi základné potreby typické pre mladšiu generáciu, ale práve naopak. Čoraz viac starších občanov prejavuje záujem o nadobudnutie či rozšírenie ich vzdelania aj napriek ich narastajúcemu veku. V súčasnosti na Slovensku pôsobí 16 univerzít tretieho veku, ktoré navštevuje z celkového počtu 1 milióna dôchodcov 7 200 študentov. Vzhľadom na narastajúci počet seniorov v budúcnosti, je možné vidieť ďalší potenciál pre Slovensko, práve v zakladaní nových univerzít tretieho veku, v poskytovaní rôznych rekvalifikačných či jazykových kurzov odrážajúcich ich potreby. Mnohí seniori majú záujem cestovať, spoznávať nové kultúry a pritom získať nové informácie. Do budúcnosti by preto mohli vzniknúť aj výmenné pobyty pre seniorov, ktoré by fungovali na podobnom princípe ako Erasmus +, ktoré by podporovali mobilitu, rozvíjali ich odborné schopnosti a pomáhali im nadviazať kontakty aj so zahraničím (asociácia univerzít tretieho veku, 2016).

Záver

Nezvrátnym javom, ktorý postihuje nielen Slovensko je starnutie populácie. V budúcnosti sa predpokladá, že Slovensko bude patriť medzi najstaršie krajiny v Európe. Niektorí tento nepriaznivý demografický vývoj považujú za negatívum, no niektorí v ňom vidia obrovskú príležitosť. V súčasnosti chce čoraz viac seniorov žiť aktívne, zdravo, užívať si nové veci a spoznávať doposiaľ nepoznané. Výzvou preto pre Slovensko ostáva „počúvať“ seniorov a nájsť riešenia na uspokojovanie ich potrieb, ktoré sú odlišné od potrieb mladšej generácie. Potenciál je možné vidieť vo viacerých sférach: vo farmaceutickom priemysle a zdravotnej starostlivosti, v poskytovaní finančných služieb a produktov, v doprave, vzdelaní, ubytovacích službách a rekreácií, stravovacích službách, potravinárskom priemysle

a poľnohospodárstve. Ak Slovensko začne prispôsobovať svoju ekonomiku špecifickým potrebám striebornej generácie, prispeje tým nielen k zvýšeniu ich kvality života ale aj kvality života celej spoločnosti.

„Váž si starca i vtedy, keby zo stareckej slabosti zabudol to, čo vedel.“
Talmud

Pod'akovanie

Tento článok vznikol vďaka podpore z grantu Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR – VEGA 1/0216/14 „Transformácia systému sociálnych služieb pre seniorov v kontexte deinštitucionalizácie sociálnych služieb v pôsobnosti orgánov miestnej samosprávy“.

Literatúra

- [1] ADSS. 2016. DSS. [online]. [vid. 1. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.adss.sk/Default.aspx?CatID=57>.
- [2] ASOCIÁCIA UNIVERZÍT TRETIEHO VEKU NA SLOVENSKU. Úvod. [online]. [vid. 9. 6. 2016]. Dostupné z: <http://asutv.sk/>.
- [3] BANK OF AMERICA MERRILL LYNCH. 2014. *Thematic Investing. The Silver Dollar- Longevity Revolution Primer*. [online]. [vid. 6. 9. 2016]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/research/innovation-union/pdf/active.../merrill.pdf>.
- [4] EHLEIS. 2012. *Stredná dĺžka života v zdraví na Slovensku*. [online]. [vid. 10. 7. 2016-10-07]. Dostupné z: http://archiv.statistics.sk/files/Sekcie/sek_600/Demografia/Obyvatelstvo/tabulky/zdr_rocky_zivota/ja_ehleis/slovenska-sprava-c-6.pdf.
- [5] EUROPEAN COMMISSION. 2015. *Growing The European Silver Economy (Executive Summary)*. [online]. [vid. 11. 8. 2016]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/research/innovation-union/pdf/active-healthy-ageing/silvereco.pdf>.
- [6] GLASA, F. 2013. *Vladimár Baláž - Starnutie populácie na Slovensku*. [online]. [vid. 10. 7. 2016]. Dostupné z: <http://ako-investovat.sk/clanok/421/vladimir-balaz-starnutie-populacie-na-slovensku>.
- [7] GOTZE, M. 2005. *Discovering the Silver Economy*. [online]. [vid. 9. 6. 2016]. Dostupné z: <http://www.dw.de/dw/article/0,,1505482,00.html>.
- [8] ILIEK, J. 2014. *Ktoré typy produktov sú ako sporenie na dôchodok nevhodné?* [online]. [vid. 1. 9. 2016]. Dostupné z: <http://expertenafinancie.sk/dochodok/item/128-ktore-typy-produktov-su-ako-sporenie-na-dochodok-nevhodne>.
- [9] MEDIWEB. 2014. *Počet lekární rastie. Zlepšuje sa dostupnosť?* [online]. [vid. 20. 8. 2016]. Dostupné z: <http://mediweb.hnonline.sk/spravy/aktualne/pocet-lekarni-rastie-zlepsuje-sa-dostupnost>.
- [10] MPSVAR SR. 2016. *Dôchodkový systém*. [online]. [vid. 29. 4. 2016]. Dostupné z: <https://www.employment.gov.sk/sk/socialne-poistenie-dochodkovy-system/dochodkovy-system/>.
- [11] NCZI. *Spotreba liekov v roku 2014*. [online]. [vid. 16. 8. 2016]. Dostupné z: <http://www.nczisk.sk/Documents/publikacie/2014/sp1501.pdf>.

- [12] PACHEROVÁ, S. 2014. *Šetrenie na dôchodok ľudia stále podceňujú*. [online]. [vid. 1. 9. 2016]. Dostupné z: <http://spravy.pravda.sk/domace/clanok/317037-setrenie-na-dochodok-ludia-stale-podcenuju/>.
- [13] PÁLENÍK, V., a kol. 2014. *Strieborná ekonomika. Potenciál na Slovensku*. Bratislava : Ekonomický ústav Slovenskej akadémie vied, 2014. 359 s. ISBN 978-80-7144-234-9.
- [14] SOCIÁLNA POISŤOVŇA. 2016. *Ústredie Sociálnej poisťovne informuje*. [online]. [vid. 10. 7. 2016]. Dostupné z: <http://www.socpoist.sk/aktuality-od-1-januara-2017-sa-moze-predlzit-dochodkovy-vek/48411s61484c>.
- [15] ŠKANTAROVÁ, M. 2015. *Stredná dĺžka života*. [online]. [vid. 10. 7. 2016]. Dostupné z: <https://www.enviroportal.sk/indicator/detail?id=1463>.
- [16] UVZSR. 2015. *Správa o zdravotnom stave obyvateľstva SR za roku 2012 – 2014*. [online]. [vid. 20. 7. 2016]. Dostupné z: http://www.uvzsr.sk/index.php?option=com_content&view=article&id=2690:sprava-o-zdravotnom-stave-obyvatestva-slovenskej-republiky-za-roky-2012-2014&catid=108:materialy-schvalene-vladou.
- [17] VÝSKUMNÉ A DEMOGRAFICKÉ CENTRUM. *Prognóza obyvateľov SR 2013-2035-kraje*. [online]. [vid. 11. 8. 2016]. Dostupné z: http://www.infostat.sk/vdc/sk/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=12&Itemid=5.
- [18] ZDRAVIE.AKTUALITY. 2013. *Video:10 nevyliciteľných chorôb, ktoré stále desia!*. [online]. [vid. 1. 5. 2016]. Dostupné z: goo.gl/uBZw16.